

Magdalena Sasin*

Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki – sprawozdanie

Abstrakt

Sprawozdanie dotyczy Międzykulturowej Konferencji Pedagogiki Sztuki „Edukacja przez sztukę dla pokoju”, która odbyła się w dn. 25–28 września 2023 r. w Ustce. Tematyka konferencji, zorganizowanej przez Uniwersytet Pomorski w Słupsku, dotyczyła teoretycznego znaczenia i praktycznego zastosowania różnych dziedzin sztuki w szeroko pojętych działaniach pedagogicznych, w tym w aktywnościach nakierowanych na promowanie i wzmacnianie kultury pokoju. W konferencji wzięli udział naukowcy z różnych krajów, w tym z Ukrainy.

Słowa kluczowe: Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki, pedagogika sztuki, edukacja dla pokoju, Uniwersytet Pomorski w Słupsku.

Intercultural Conference of Art Pedagogy – Report

Abstract

The report concerns the Intercultural Conference of Art Pedagogy “Education through Art for Peace”, held on September 25–28, 2023 in Ustka. The theme of the conference, organized by the Pomeranian University in Słupsk, concerned the theoretical significance and practical application of various fields of art in pedagogical activities in the broadest sense, including activities aimed at promoting and strengthening the culture of peace. The conference was attended by scholars from various countries, including Ukraine.

Keywords: Intercultural Conference of Arts Pedagogy, pedagogy of art, education for peace, Pomeranian University in Słupsk.

* Uniwersytet Łódzki.

Artykuł otrzymano: 1.12.2023; akceptacja: 11.12.2023.

W dniach 25–28 września w Ustce odbyła się Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki, zorganizowana przez Uniwersytet Pomorski w Słupsku. Jej nazwa i zamysł całego przedsięwzięcia nawiązują do działalności Sekcji Pedagogiki Sztuki Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, która ukonstytuowała się w 2021 roku. Wskazano wówczas na pedagogikę sztuki jako istotną i znaczącą dla rozwoju pedagogiki w Polsce dyscyplinę nauk pedagogicznych (*Planowany zakres działalności...* 2023). Ustecka konferencja miała za zadanie integrację środowiska polskich akademikzek i akademików zajmujących się naukowo tymi zagadnieniami, umożliwienie im kontaktu z naukowcami z innych krajów oraz przegląd najbardziej istotnych problemów z tego zakresu (strona internetowa Instytutu Pedagogiki... 2023). W związku z bieżącą sytuacją polityczną i społeczną w Europie i na świecie wybrano boleśnie aktualny temat: „Edukacja przez sztukę dla pokoju”. Zagadnieniu temu z niepokojem przygląda obecnie się wielu pedagogów, czego odzwierciedlenie można znaleźć w najnowszych artykułach naukowych polskich (np. Piejka 2023) i zagranicznych (np. Manzoor, Laxmi 2022). Zamysłem organizatorów konferencji było wzmacnianie pomostu między bogatą tradycją pedagogiczną w tym zakresie w Polsce (Stefan Szuman, Janusz Korczak, Bogdan Suchodolski, Irena Wojnar) i na świecie (John Dewey, Herbert Read, Maria Montessori, Eugenio Barba, Elliot Eisner) a nowymi ustaleniami teoretycznymi, problemami badawczymi i rozwiązaniami praktycznymi. W świetle podjętej tematyki niezwykle cenna okazała się możliwość spotkania z naukowcami z zagranicy. Do udziału w konferencji zaproszono uczonych z Ukrainy i innych krajów europejskich: Niemiec, Norwegii, Litwy.

Obrady podzielone zostały na 10 sesji. Co ważne, nie odbywały się one równoległe, jak często dzieje się to podczas konferencji, lecz konsekwentnie (jedna po drugiej), cały czas w tej samej sali. Fakt, że każdy uczestnik konferencji mógł wysłuchać wszystkich referatów i wziąć udział w każdej dyskusji, znacznie przyczynił się do lepszej integracji środowiska i znajomości prezentowanej problematyki. By taka organizacja była możliwa, konferencja trwała niemal cztery dni: zaczęła się w poniedziałek wieczorem, by zakończyć się w czwartek przed południem. Stosunkowo duża ilość czasu spędzonego razem była kolejnym czynnikiem sprzyjającym integracji, podobnie jak piękne nadmorskie krajobrazy i komfortowe warunki w Hotelu Jantar. Nie można nie wspomnieć o pracy tłumaczy symultanicznych, dzięki którym wypowiedzi w języku polskim w czasie rzeczywistym tłumaczone były na angielski (lub odwrotnie). Pozwoliło to wszystkim uczestnikom brać czynny udział w obradach i udzielać się w dyskusjach.

Staranny dobór prelegentów sprawił, że prezentowane referaty były spójne tematycznie, a jednocześnie odzwierciedlały bogaty przekrój tematów skupionych wokół oddziaływania sztuki na człowieka w procesie pedagogicznym i możliwości jej różnorodnego zastosowania. W refleksji pedagogicznej reprezentowane były niemal wszystkie dziedziny aktywności twórczej: muzyka, sztuki wizualne, taniec, teatr, literatura, fotografia, street art. Rozważano różne sposoby zastosowania sztuki: w edukacji, arteterapii, resocjalizacji, wychowaniu dla pokoju. Prezentowano rozważania teoretyczne oraz konkretne rozwiązania praktyczne.

Podczas sesji pierwszej referaty przedstawili goście z ośrodków zagranicznych. Prof. Jürgen Oberschmidt z Pädagogische Hochschule w Heidelbergu podzielił się refleksją na temat edukacji muzycznej w kontekście edukacji dla pokoju, rozważając cele edukacji muzycznej w świetle odpowiedzialności społecznej. Egil Bakka, Professor Emeritus Norweskiego Uniwersytetu Naukowo-Technicznego w Trondheim, w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na partycypacyjny charakter norweskiego tańca ludowego. Zagadnieniom związanym z tańcem poświęcił uwagę także dr Petri Hoppu z fińskiej uczelni w Oulu. Dr Dalia Urbanaviciene z Litewskiej Akademii Muzyki i Teatru mówiła o edukacji etnokulturalnej w litewskim systemie edukacyjnym.

Drugi dzień obrad otworzył referat prof. Mirosławy Zalewskiej-Pawlak z Uniwersytetu Łódzkiego, która przywoływała poglądy polskich pedagogów i estetyków, by sformułować pytanie o przyszłość pedagogiki sztuki. Prof. Anna Jeremus-Lewandowska z Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu przekonywała, że w poszukiwaniu wspólnej płaszczyzny doświadczania człowieczeństwa warto zwrócić się ku edukacji muzycznej. Dr hab. Agnieszka Piejka, prof. Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, przypomniała dorobek Ireny Wojnar w zakresie promowania działań na rzecz kultury pokoju. Potencjał sztuki w zakresie kształtowania kultury pokoju dostrzegła także dr hab. Krystyna Bleszyńska, prof. Pedagogium Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie.

Obrady sesji trzeciej odbywały się w języku ukraińskim. Dr hab. Myroslava Novakowych (pisownię nazwisk ukraińskich podaję za programem konferencji), prof. Lwowskiej Narodowej Akademii Muzycznej im. Mykoły Łysenki, rozważała zasadność wykonawstwa niektórych utworów muzycznych w czasie wojny. Dr Olha Katrych, prof. tej samej uczelni, przedstawiła ukraińską specyfikę edukacji muzycznej i edukacji przez muzykę. Zagadnienie przyszłego modelu nauczyciela muzyki zajmowało uwagę dr Tetiany Stratan-Artyshkovej, prof. Państwowego Uniwersytetu Centralnej Ukrainy Volodymyra Vynnychenki. Dr Liudmyła Pankiv, prof. Ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Drahomanowa w Kijowie, omawiała teorię i praktykę komunikacji artystycznej w edukacji. Tetiana Kornisheva Leonidivna z Państwowego Uniwersytetu w Chersoniu przedstawiła nad wyraz aktualne zagadnienie nauczania na odległość w czasie stanu wojennego na przykładzie swojego kraju.

Kolejną sesję zdominowała tematyka terapeutycznego potencjału sztuki. O relacjach arteterapii i kultury mówiła dr hab. Anita Stefańska (prof. UAM w Poznaniu), o pracy z traumą wojenną – dr hab. Klaudia Węc (prof. Politechniki Krakowskiej), o antywojennym przekazie street artu zaś – dr Alicja Lisiecka (UMCS w Lublinie). Wydana w kilku językach książka obrazkowa dla dzieci *Wojna, która zmieniła Rondo* Romany Romanyszyn i Andrija Łesiwa (2016) stała się punktem wyjścia do refleksji dr hab. Małgorzaty Cackowskiej (prof. Uniwersytetu Gdańskiego).

W kolejnej grupie tematów zostaliśmy zaproszeni do rozważań na temat relacyjnego potencjału tekstów kultury popularnej (dr hab. Monika Adamska-Staroń, prof. Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie) i możliwości prowadzenia dyplomacji społecznej przez sztukę (Falko Reichardt, Magdalena Anna Reichardt).

Prof. Katarzyna Krasoń i dr Magdalena Hyla z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz prof. Jolanta Jastrzęb z ASP w Krakowie przybliżyły słuchaczom zjawisko artyfikacji.

W programie konferencji bogato reprezentowana była tematyka muzyczna. Wątki pacyfistyczne w twórczości kompozytorów gdańskich przybliżyła prof. Elżbieta Frołowicz (Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki w Gdańsku), o polskich międzywojennych koncepcjach edukacji muzycznej budujących poczucie jedności społecznej opowiadała dr Danuta Pietraszewska (Akademia Ignatianum w Krakowie), działalność światowych organizacji chopinowskich w kontekście idei pokoju przedstawił dr hab. Jarosław Domagała (Szkoła Muzyczna I st. im. Stanisława Moniuszki w Gąbinie). Dr Alicja Delecka-Bury (Akademia Sztuki w Szczecinie) omawiała muzyczną aktywność osób z niepełnosprawnością intelektualną; potencjał muzyki w przezwyciężaniu współczesnych kryzysów społecznych i zdrowotnych dostrzegł dr Tomasz Michalewski (Uniwersytet Opolski). Na znaczenie audiosfery jako źródła poczucia podmiotowości, przynależności i wspólnotowości zwróciła uwagę dr Magdalena Sasin (Uniwersytet Łódzki).

Możliwości zastosowania sztuki w resocjalizacji naświetliły badaczki z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie: dr Gertruda Wieczorek (*Resocjalizacja przez sztukę w polskich zakładach karnych*) i dr Magdalena Lubińska-Bogacka (*Arteterapia w metodach pracy z dziećmi i młodzieżą niedostosowaną społecznie*). O postawie młodych artystów wobec czasu wojny mówiła dr hab. Agnieszka Weiner, prof. Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Konieczność rewolucyjnych zmian we współczesnej szkole z uwzględnieniem relacji i kreatywności postulowała dr Mirosława Kanar z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Kompetencja wizualna, niezwykle ważna we współczesnym, okulocentrycznym świecie, zdominowała kolejną grupę wystąpień. Prof. Wiesława Limont z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu omawiała edukację i alfabetyzację wizualną. Dr hab. Alicja Ungeheuer-Gołąb, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego, przekonywała, że utwory literatury dziecięcej mogą stać się remedium na desensybilizację współczesnego dziecka. Dr hab. Janusz Pacuda z Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie tematem swojego wystąpienia uczynił fotografię.

Nie sposób rozważać pedagogicznego potencjału sztuki bez uwzględnienia dzieł powstających obecnie. Na inkluzywny potencjał sztuki najnowszej wskazywały dr hab. Małgorzata Orłowska, prof. Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej oraz mgr Joanna Salska-McNeil ze stołecznej ASP. Kalotropizm – naturalne dążenie do piękna – był tematem wystąpienia dr Magdaleny Janoty-Bzowskiej z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, która rozważała to zagadnienie na podstawie tutoringów sztuk wizualnych. O tym, że sztuka w przestrzeni miasta może stanowić narzędzie integracji społecznej, przekonywała na przykładzie działalności Stowarzyszenia Edukacji Krytycznej dr Kamila Kamińska (Uniwersytet Wrocławski) i mgr Joanna Wyrwa (Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej). Te same autorki zaprezentowały też potencjał edukacyjnych badań przez sztukę; w badaniach przeprowadzonych wśród dorosłych i młodzieży z doświadczeniem migracji wykorzystano *mind mapping* i rysunek jako narzędzia badawcze.

Idee pokoju zaprzętają uwagę wielu artystów i pedagogów, reprezentujących różne dziedziny sztuki. Na idee pokoju w muzyce zwrócił uwagę dr Jarosław Chaciński (Uniwersytet Pomorski w Słupsku), tematykę tę na gruncie poezji zgłębiała dr Urszula Lewartowicz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). O tym, w jak kreatywny sposób można wykorzystać plastelinę, przekonywała dr Maria Aleksandrovich (Uniwersytet Pomorski w Słupsku), przedstawiając założenia programu „Plastelinografia dla Dużych i Małych”.

Organizatorzy i uczestnicy konferencji nie mieli wątpliwości, że różnorodność tematyczna wystąpień odzwierciedlała potencjał sztuki jako narzędzia wzbudzania refleksji, wychowywania i edukacji dla pokoju. Podczas podsumowań podkreślano pozytywną atmosferę, pełną kreatywności, a jednocześnie wzajemnej życzliwości i autentycznego zainteresowania polami badawczymi innych osób. Prof. Zalewska-Pawlak zaproponowała, by z uwagi na ilość wystąpień, ich różnorodność, jakość i koncentrację na różnych dziedzinach działań związanych ze sztuką nazwać tę konferencję I Zjazdem Pedagogów Sztuki. Ten postulat spotkał się z powszechnym aplauzem zgromadzonych. Dało się zauważyć, że osoby zajmujące się sztuką w edukacji potrzebują poczucia wspólnoty i przekonania, że łączą je wspólne cele i ideały. Obecnie w Polsce tworzą stosunkowo mało liczne środowisko, choć mogą czerpać z bogatej tradycji, o czym przypomniał prof. Dariusz Kubinowski:

Jesteśmy kolejnym pokoleniem, które uprawia wychowanie estetyczne w Polsce. Warto pamiętać, że to nie zaczęło się dzisiaj. Mamy bardzo długą, bogatą tradycję. Chciałbym przywołać postać pani prof. Ireny Wojnar.

Prof. Kubinowski, który od wielu lat zajmuje się znaczeniem sztuki w procesach edukacyjnych, w tym w edukacji międzykulturowej (Kubinowski 2007), był przewodniczącym komitetu organizacyjnego konferencji. Gremium to tworzyli także: dr hab. Anna Babicka-Wirkus, dr Jarosław Chaciński, dr Grzegorz Piekarski i mgr Hanna Rugała. Aspekty logistyczne konferencji były dopracowane w najdrobniejszych szczegółach dzięki mgr Magdalenie Reichardt – sekretarz organizacyjnej.

Organizatorem Międzykulturowej Konferencji Pedagogiki Sztuki był Instytut Pedagogiki Akademii Pomorskiej w Słupsku. Współorganizatorami byli: Katedra Sztuki Muzycznej Akademii Pomorskiej w Słupsku, Oddział Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Słupsku, Sekcja Pedagogiki Sztuki oraz Sekcja Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Patronat nad wydarzeniem objął Komitet Nauk Pedagogicznych PAN. Konferencja uzyskała dofinansowanie z budżetu państwa w ramach programu Ministerstwa Edukacji i Nauki „Doskonała Nauka”.

Bibliografia

- Kubinowski D. (2007) *Folklor taneczny pogranicza jako źródło inspiracji edukacji międzykulturowej* w: *Pokój jako przedmiot międzykulturowej edukacji artystycznej*, J. Chaciński (red.), Słupsk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pomorskiego w Słupsku, s. 89–98.
- Manzoor B. R., Laxmi J. P. (2022) *Importance and Necessity of Peace Education in the School Curriculum for Fostering International Perspective*, „International Journal of Educational Review, Law And Social Sciences” (IJERLAS), nr 2(5), s. 613–620, <https://doi.org/10.54443/ijerlas.v2i5.341>.
- Piejka A. (2023), *Kultura pokoju w myśli pedagogicznej Ireny Wojnar*, „Kwartalnik Pedagogiczny”, t. 267, nr 1, s. 47–63, <https://doi.org/10.31338/2657-6007.kp.2023-1.4>.
- Romanyszyn R., Łesiw A. (2016) *Wojna, która zmieniła Rondo*, tłum. A. A. Oranż, Warszawa, Wydawnictwo Krytyki Politycznej.

Źródła internetowe

- Strona internetowa Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Pomorskiego w Słupsku, <https://ip.upsl.edu.pl/instytut-pedagogiki/konferencje/miedzykulturowa-konferencja-pedagogiki-sztuki> (dostęp: 15.11.2023).
- Planowany zakres działalności Sekcji Pedagogiki Sztuki KNP PAN*, https://knped.pan.pl/images/PLIKI/Pliki_2020/Dzialalnosc_Sekcji_2020_23/Plan_dzialalnosci_-_Sekcja_Pedagogiki_Sztuki_KNP_PAN.pdf (dostęp: 16.11.2023).

O Autorce

Magdalena Sasin – adiunkt w Katedrze Edukacji Artystycznej i Pedagogiki Twórczości na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Zainteresowania naukowe: edukacja estetyczna i artystyczna, ekologia akustyczna, arteterapia, edukacja medialna. Badania z zakresu ekologii akustycznej, popularyzacji kultury w mediach regionalnych, muzyki współczesnej dla dzieci, popularyzacji sztuki w blogosferze, nowych metod edukacji muzycznej dzieci, działalności instytucji kulturalnych. Doświadczenie pedagogiczne, dziennikarskie, w zakresie promocji w instytucji kultury.

Magdalena Sasin – Assistant Professor in the Department of Art Education and Pedagogy of Creativity, Faculty of Educational Sciences, University of Lodz. Scientific interests: aesthetic and art education, acoustic ecology, art therapy, media education. Research on acoustic ecology, popularizing culture in regional media, contemporary music for children, popularizing art in blogosphere, new methods of music education for children, activity of cultural institutions. She also has pedagogical, journalistic and promotional experience.